

25 Δεκεμβρίου 2019

Η Θεσσαλονίκη το 1859 - Οι πρώτες φωτογραφίες της Αγίας Σοφίας

/ [Γενικά Θέματα](#)

αναρτήθηκε στην ομάδα του facebook
Παλιές Φωτογραφίες της Θεσσαλονίκης
Στις 17/11/2019
www.facebook.com/groups/oldthessaloniki

Η εκκλησία της του Θεού Σοφίας. Φωτογραφία: «ΑΠΕ-ΜΠΕ»/ Γιάννης Σιδηρόπουλος

Τις πιο παλιές φωτογραφίες της πόλης υποστηρίζει ότι εντόπισε η Ομάδα «Παλιών Φωτογραφιών της Θεσσαλονίκης» (ΠΦΘ-Old Photos Of Thessaloniki) που δραστηριοποιείται στο Facebook από το 2008 και αριθμεί περισσότερα από 93.00 μέλη.

Πρόκειται για δύο λήψεις που απεικονίζουν τον ιερό ναό της Αγίας Σοφίας και για τις οποίες με σιγουριά πλέον οι ερευνητές προσδιορίζουν ότι έχουν ληφθεί στις 27

ή στις 28 Οκτωβρίου του 1859. Η ημερομηνία αυτή τις τοποθετεί στην κορυφή των πρώτων λήψεων που έχουν γίνει στην Θεσσαλονίκη και τέσσερα χρόνια πριν από την πανοραμική φωτογραφία του Ούγγρου φωτογράφου Γιόζεφ Ζέκερ, η οποία τραβήχτηκε το 1863 κατά την διάρκεια αυστρουγγρικής αποστολής στα Βαλκάνια και παρουσιάζεται ως «η παλαιότερη φωτογραφία της Θεσσαλονίκης» στην είσοδο της αίθουσας συνεδριάσεων του Δημοτικού Συμβουλίου Θεσσαλονίκης.

Η εκκλησία της του Θεού Σοφίας. Φωτογραφία: «ΑΠΕ-ΜΠΕ»/ Γιάννης Σιδηρόπουλος

Οι δύο φωτογραφίες αναρτήθηκαν στην ιστοσελίδα της ΠΦΘ-Old Photos Of

Thessaloniki από τον συλλέκτη-διαχειριστή Γιάννη Σιδηρόπουλο. Μπορεί να μην προκάλεσαν την έντονη συζήτηση και αμφισβήτηση που είχε προκαλέσει πρόπερσι, λόγω και της σπάνιας λήψης της η φωτογραφία με το παραθαλάσσιο τείχος των αδελφών Αμπντουλάχ που ανακάλυψε η ίδια Ομάδα, αλλά και αυτές έγιναν εξίσου γρήγορα αντικείμενα ενδιαφέροντος, καθώς τέθηκαν υπό εξέταση από πολλούς συλλέκτες και ερευνητές οι οποίοι επιχείρησαν να απαντήσουν στο «πότε, ποιος φωτογράφος, με ποια τεχνική» και για ποιο λόγο επέλεξε ως θέμα την Αγία Σοφία.

Τα στοιχεία που προσέθεσαν διαχειριστές κι απλά μέλη της Ομάδας ήταν αποκαλυπτικά. Κατάφεραν μέσα σε λίγες ημέρες να απαντήσουν σε όλα σχεδόν τα ερωτήματα, έχοντας όμως και τη βοήθεια της... Αμφίπολης(!): Ένα κομμάτι αρχαίο μάρμαρο «έλυσε» με εντυπωσιακό τρόπο όλο το μυστήριο, συνδέοντας το παζλ του χρόνου των φωτογραφιών με την τεκμηρίωση για την ταυτότητα του φωτογράφου...

Η Μονή Εσφιγμένου στο Άγιο Όρος. Φωτογραφία: «ΑΠΕ-ΜΠΕ»/ Γιάννης Σιδηρόπουλος

Τα στοιχεία που παρουσιάζει η Ομάδα ΠΦΘ δείχνουν ότι ο πρίγκιπας, σε ηλικία περίπου 15 ετών κι ενώ ταξίδευε το 1859 με την βρετανική κορβέτα "Euryalus", ήρθε στη Θεσσαλονίκη, έμεινε στην πόλη πέντε ημέρες, έκανε εξορμήσεις στην γύρω περιοχή και φωτογράφησε την Αγία Σοφία, ως ένα από τα πιο γνωστά -αλλά

και πιο προσβάσιμα από τη θάλασσα εκείνη την εποχή- μνημεία της πόλης.

«Εντόπισα, διαδικτυακά, τις φωτογραφίες στην συλλογή της βασίλισσας Ελισάβετ. Είναι χρονολογημένες από επιμελητές της συλλογής το έτος 1860, με λανθασμένη την αναφορά προέλευσης τους μια και δεν είναι σχολιασμένες από τον Alfred. Συμπεριλαμβάνονται σε μια ενότητα φωτογραφιών που σχετίζονται με την Αθήνα...» λέει στο ΑΠΕ-ΜΠΕ ο Γιάννης Σιδηρόπουλος. «Στην αρχή δεν ξέραμε αν ο πρίγκηπας επισκέφθηκε ο ίδιος τη Θεσσαλονίκη, αν αγόρασε τις φωτογραφίες από άλλο φωτογράφο, ή αν τις τράβηξε για λογαριασμό του κάποιος από άλλο πολεμικό πλοίο που επισκέφθηκε την Θεσσαλονίκη» σημειώνει ο ίδιος.

TURKEY.

i Advices from Constantinople are to the 15th instant. Two of the chief conspirators have died at Kuley. A haughty answer was given by Hussein Pacha when he was brought before and questioned by his judges; this has given rise to the supposition that a fresh outbreak of the conspiracy may take place. Agitation prevails in Bosnia and some other provinces. Sir Edward Rawlinson, English Minister to the Persian Court, has been received by the Sultan, and afterwards took his departure for Teheran. Prince Alfred is about to visit Mytelene, the Dardanelles, **Salonica**, and the Greek Archipelago. A vessel with a number of Circassian emigrants on board has been wrecked, and 203 persons lost their lives. The representatives of the five great Powers at Constantinople have sent into the sublime Porte a document signed by all of them, requesting the Government to carry out the reforms promised in 1856. The particular reforms are not specified. The document was received with undisguised ill-humour by Faud Pasha, and the only reply made to the six dragomans of the representatives who presented it was—"We acknowledge the receipt of the paper you have brought." It was even thought that the Porte would avoid sending any reply.

Δημοσιεύματα βρετανικών εφημερίδων της εποχής για την επίσκεψη του πρίγκηπα Αλφρέδου στη Θεσσαλονίκη και στη Βόρεια Ελλάδα. Φωτογραφία: «ΑΠΕ-ΜΠΕ»/ Γιάννης Σιδηρόπουλος

Κι ενώ η έρευνα είχε... πυροδοτηθεί με την ανάρτηση, ένα από τα μέλη της Ομάδας, ο Ντιρέν Κακιλσί από την Τουρκία, έψαξε για το ταξίδι του βρετανικού πλοίου σε Οθωμανικά αρχεία και, όπως σημείωσε σε ανάρτησή του από αυτά

προκύπτει ότι «ο πρίγκηπας Alfred έφτασε όντως στην Θεσσαλονίκη στις 27 Οκτωβρίου, φιλοξενήθηκε στο κονάκι του Τούρκου διοικητή και επισκέφθηκε την Ακρόπολη» (σ.σ. το Επταπύργιο;). «Συνοδευόμενος από τον Βρετανό πρόξενο και το δάσκαλό του, επισκέφθηκαν την περιοχή της Αμφίπολης και στο δρόμο τους βρήκαν και πήραν μια παλιά πέτρα 35X75 εκατοστών (κομμάτι μαρμάρου από οικοδόμημα). Από τα Οθωμανικά αρχεία προκύπτει επίσης, ότι την τελευταία μέρα της παραμονής του, ο πρίγκιπας πήγε με τη συνοδεία του για κυνήγι στην Κατερίνη, ολοκληρώνοντας μια περιοδεία του είχε ιστορικό και αρχαιολογικό ενδιαφέρον».

Η πληροφορία για την “παλιά πέτρα” (όπως καταγράφεται στα Οθωμανικά αρχεία) ήταν το “κλειδί” που έλειπε από τον κ. Σιδηρόπουλο για να ανασύρει το τεκμήριο που επιβεβαίωσε ότι ο πρίγκιπας ήρθε στην Θεσσαλονίκη. «Στη βασιλική συλλογή υπάρχει αυτό το κομμάτι από μαρμάρινη κολώνα που μεταφέρθηκε στην Αγγλία από την Αμφίπολη» μας αναφέρει. Είναι καταχωρημένο ότι αποκτήθηκε το 1859 από τον Δούκα του Εδιμβούργου (τον Alfred δηλαδή), καθώς όπως προσθέτει «είναι απίθανο να μεταφέρθηκε από την Αμφίπολη την εποχή της Οθωμανικής κυριαρχίας και να πουλήθηκε στον πρίγκιπα».

Διασταυρώνοντας ημερομηνίες, επισκέψεις και τόπους οι διαχειριστές της σελίδας, εντόπισαν και δημοσιεύματα αγγλικών εφημερίδων της εποχής απ τα οποία προκύπτουν οι σταθμοί της πορείας που ακολούθησε το πλοίο Euryalus για τις επισκέψεις του Alfred σε Μυτιλήνη, Δαρδανέλια, Θάσο, Καβάλα και Φιλίππους, Άγιον Όρος και Θεσσαλονίκη. Μάλιστα, ανάμεσα στις φωτογραφίες της βασιλικής συλλογής εντοπίστηκε και μία φωτογραφία της μονής Εσφιγμένου του Αγίου Όρους (σ.σ. η πρώτη;) ενώ σε μια από τρεις που φαίνεται να ελήφθησαν στο κατάστρωμα του πλοίου Euryalos διακρίνεται ανάμεσα στα κανόνια ένα νεαρό αγόρι «που δεν αποκλείεται» σύμφωνα με τον κ Σιδηρόπουλο, «να είναι ο πρίγκιπας- φωτογράφος».

Τμήμα μαρμάρινης πλάκας από τον αρχαιολογικό χώρο της Αμφίπολης που μεταφέρθηκε στη Βρετανία. Φωτογραφία: «ΑΠΕ-ΜΠΕ»/ Γιάννης Σιδηρόπουλος

Οι εκτυπώσεις των φωτογραφιών έχουν γίνει με την μέθοδο της αλμπουμίνας, και απαντώντας στο ερώτημα γιατί η Αγία Σοφία κι όχι κάποιο άλλο μνημείο οι διαχειριστές εκτιμούν ότι ήταν τότε το πιο κεντρικό και προσβάσιμο μνημείο από την πλευρά του λιμανιού που έδεναν τα ξένα πλοία.

Πριν από λίγες ημέρες η ομάδα προσέθεσε νεότερα στοιχεία για μια δεύτερη επίσκεψη του Alfred στη Θεσσαλονίκη, για τον οποίο σε ανεπίσημο δημοψήφισμα οι Έλληνες είχαν εκφράσει την προτίμησή τους να αναλάβει ηγεμόνας της χώρας. Ωστόσο, η μητέρα του -βασίλισσα Βικτώρια- απέκλεισε το 1864(;) την υποψηφιότητά του, επικαλούμενη «οικογενειακούς και πολιτικούς λόγους», προβάλλοντας ότι αυτή η υποψηφιότητα προσέκρουε στο Πρωτόκολλο του Λονδίνου που δεν επέτρεπε μέλη δυναστείας των Προστάτιδων Δυνάμεων (Βρετανία-Γαλλία-Ρωσία) να επιλεγούν για το βασίλειο της Ελλάδας.

Οι εκατοντάδες φωτογραφίες που αναρτούν συνεχώς τα μέλη της ομάδας έχουν προσφέρει πολύτιμες ψηφίδες στο ιστορικό μωσαϊκό της Θεσσαλονίκης και

ανεκτίμητης σημασίας στοιχεία και τεκμήρια στην τοπιογραφία της Θεσσαλονίκης.

«Το ενδιαφέρον για μικρές και μεγάλες αλλαγές στο σκηνικό της παλιάς Θεσσαλονίκης είναι μεγάλο, όχι μόνο από ειδικούς, αλλά κι από απλούς συμπολίτες» επισημαίνουν οι διαχειριστές της σελίδας.

Οι παλιές φωτογραφίες έχουν ενισχύσει και την τάση που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια των κατοίκων της Θεσσαλονίκης να γνωρίσουν καλύτερα και περισσότερο την πόλη αλλά και τη σύνθεση των όψεων της ιστορίας της, τη δημόσια εικόνα της, την αρχιτεκτονική και την καθημερινότητά της, την ανθρωπογεωγραφία και τον πολιτισμό της. Η ΟΠΘ διοργανώνει συχνά φωτοπεριηγήσεις σε άγνωστα ή λιγότερα γνωστά ιστορικά σημεία των τειχών, σε μνημεία, δρόμους, διασταυρώσεις κτίρια κτλ, που άλλαξαν όψη και χρήση στο διάβα των δεκαετιών κατά τους δύο τελευταίους αιώνες.

PRINCE ALFRED.

A letter from Cavalla, in Thessaly, of the 3rd, gives some account of a visit of Prince Alfred of England to that place:—

“The Euryalus arrived at Thasos two days back from the south, and after Prince Alfred had spent a day in exploring the classic ruins on the island, proceeded hither next day. It was late in the afternoon as the frigate, under sail before a light breeze, bore up in the offing, but on making out her identity, the vice-consul, Mr. Maling, and a deputation of the local authorities put off to welcome the Prince. They were received with particular courtesy by Captain Tarleton and Cowell, the Prince’s tutor, and through them were introduced to his Royal Highness, who received the party with great condescension. The frigate came to an anchorage about five p.m., and was greeted by a Royal salute from the batteries of the town, which was speedily answered by the ship’s guns. During the proceeding the Prince, much to the astonishment of the Turkish authorities on board, was busy aloft taking in sail. Shortly afterwards Captain Tarleton and Major Cowell landed, and proceeded with the Vice-Consul to return the visit of the authorities. Next day both these officers, accompanied by a small party from the ship, which did not include the Prince, made an excursion to the ruins of Philippi. In the course of the day, however, his Royal Highness was more than once ashore in command of a boat on ship’s duty. Numerous visits were paid to the vessel by parties from the town, all of whom returned charmed with the frank courtesy both of the Royal mid. and his commander. At noon next day she weighed anchor, in the middle of a heavy squall and a dense fog, of both which, however, British seamanship took small account, as, after the one had exhausted itself and the other cleared away, the ship was discovered scudding away in safety under close-reefed topsails for Mount Athos, whence she will proceed to **Salonica**. Before leaving, the Prince presented, through the Vice-Consul, a handsome portable sun-dial to Giaffir Bey, Governor of Thasos, and to Omer Bey, Governor of Cavalla, another appropriate gift.”

Δημοσιεύματα βρετανικών εφημερίδων της εποχής για την επίσκεψη του πρίγκηπα Αλφρέδου στη Θεσσαλονίκη και στη Βόρεια Ελλάδα. Φωτογραφία: «ΑΠΕ-ΜΠΕ»/ Γιάννης Σιδηρόπουλος

